

zlatý věk, takže již obojí [evangelíci i katolíci] budou moci velebnosti božské dle navyklosti své dřevní, předně pak podle vůle a nařízení jeho nejsvětějšího s pokojem sloužiti, spasení svého vyhledávati. . . ' [Pavel Skála ze Zhoře II, 11].

JEDNOTA BRATRSKÁ neměla nyní zevních překážek pro svůj *rozvoj* v Čechách i na Moravě. Na venkově obnovena zjevná činnost sborů v královských městech. Boleslavský sbor získal zpět své budovy štědrou pomocí Petra Voka. V Praze stavěli Bratři český a německý chrám na místě starého kostela sv. Šimona a Judy. Byly ovšem vysvěceny až r. 1620; zatím však trvaly bratrské bohoslužby na místech již uvedených a při Betlemské kapli zřízena i vyšší bratrská škola. Na universitě se připravovalo obnovení bohoslovecké fakulty — žel, s velkou liknavostí stavů. Začal tu již přednášet B. Jan Korvin, vzdělaný v Heidelbergu a chválený pro svou hebrejštinu a řečtinu, a Mikuláš Albrecht z Kaménku, spolupracovník při překladu Kralické.

V čele Jednoty stál tehdy brandýský senior Jakub Narcissus [1594—1611], po Bart. Němčanském následoval v Boleslavi Matouš Konečný [1609—1622], v Praze Matěj Cyrus [1609, jako senior 1611—1618], po jeho smrti nastoupil na jeho místo v konsistoři Jan Cyril [1618—1632]. Z Přerova spravoval severní diecési nadále Jan Lanecius [1601—1626], po Jak. Narcissovi přední mezi staršími, z Ivančic ostatek sborů Jan Cruciger [1606—1612] a Jiří Erastus [1612—1643].

V klidu se mohla rozvíjet další *literární a vydavatelská činnost* Jednoty. V Kralicích dovršeno vydávání bratrských biblí [1613] a kancionálů [1615 a 1618] v posledních redakcích předbělohorských při stále grafické výši těchto tisků. Německý kancionál z r. 1566 byl mimo přetisk v Norimberku [1580] vydán v Kralicích v rozhojneném vydání redakcí M. Martina Polykarpa Hradecena [1606]. Tištěny zde menší zpěvníčky i biblické perikopy, modlitební knihy, zejména dvoudílné „Modlitby kazatelské“ [1618], jež zůstaly v trvalé oblibě. Po edici z r. 1580 přetištěna agenda [1612] s patrnými vlivy kalvinistickými, které se zračí i v posledních vydáních bratrských katechismů [1608, 1615].

Katechismu bylo zároveň užíváno jako jazykové učebnice v brémenském vydání latinsko-řecko-německo-českém [1615].

Jako theologický spisovatel vynikl v tomto období B. Matouš Konečný [1569—1622], jak se zdá uznáný bohoslovec Jednoty. Od něho byla očekávána bratrská věrouka, kterou kněží od seniorů požadovali již r. 1592 [D 259]. B. Turnovský tehdy měl kněze k tomu, ať sami na takových spisech popracují a nesvalují vlecko na Starší. Bratři byli zřejmě přitahováni příkladem soudobých klasiků orthodoxie luterské i kalvínské, kteří spisovali rozsáhlé dogmatické učebnice. Ale žádané „Loci communes theologi“, Konečným skutečně započaté, zůstaly nedokončeny stejně jako prve spis B. Červenky. Zato vyšla jeho již zmíněná [318] „Kniha o povinnostech křesťanských“ hned ve dvojím vydání [1611, rozšířeně 1612], a pak [1618] i „Kazatel domovní“ s návodem k denním domácím pobožnostem a s pokyny pro řád domácího života. Úvodní část „Knihy o povinnostech“ podává lidové kompendium dogmatiky, neboť i známost o Bohu a víra v něho je tu pojata jako povinnost člověka slyšícího slovo Boží. Druhá část je mravoučná. Svědčí, jak Bratři nepřestávali pečovat o mravní výši křesťanského života. Konečný jako Bratr zůstává tu mnohem prostší a životní praxi bližší nežli reformovaný učitelé Bratři jako basilejský Amandus Polanus v podobné knížce [„Gemmula“], kterou snad právě Konečný přeložil do češtiny s titulem „Rozdílové theologi“ [Theologické kapitoly; 1598]. Ve snaze čerpat z Písma všechnu moudrost sepsal boleslavský senior „Theatrum divinum, to jest Divadlo Boží“ jako zbožnou přírodovědu [1616]. — Také B. Adama Hartmana, pomocníka B. Cyra při Betlemské kapli, počítali Bratři mezi své schopné theology. On a B. Jan Joram měli po B. Konečném pokračovat na „Loci communes“, při práci uvázli i oni — bylo to již v polském exilu [D 279].

Zatím vyrůstal mezi bratrskými žáky a mladými kněžími muž, jímž Jednota vyvrcholí a téměř i zakončí svůj běh: Jan Amos Komenský. Narodil se z bratrské, dosti zámožné rodiny [spíše v Nivnici než v blízkém městě Uherském Brodě, jež při svém jménu k označení původu také někdy uváděl] 28. března 1592.